

כלל ה

משנת תנאים

יש לעסוק בדברי התנאים בנושא הסוגיא – במשניות, בתוספתות ובמדרשי ההלכה, ומתוכם לשוב אל הסוגיא ולעמוד על פרטיה.

אחת מדרכי הלימוד של תורת ארץ ישראל היא העיסוק ב"משנת תנאים". מהי משנת תנאים?

בלומדנו את דברי הגמרא, אנו עוסקים פעמים רבות בדיון בדברי התנאים - במשניות ובברייתות המובאות אגב הדיון בגמרא. לימוד "משנת תנאים" הוא לימוד דברי התנאים העוסקים בנושא הסוגיא, ממקורותיהם השונים: משניות נוספות, תוספתא, מדרשי הלכה וכדומה, הבנת העקרונות העולים מדברי התנאים, ושיבה אל הגמרא ללימוד דברי האמוראים, הראשונים והאחרונים. אנו לומדים את התורה כפי שעברה במסורת הדורות, החל מן התורה שבכתב, דרך פירושיהם ודרשותיהם של התנאים, דברי האמוראים שעסקו בכך, ודברי הראשונים והאחרונים. איננו ניגשים אל המשנה או התורה שבכתב ו"ממציאים" תורה חדשה, אלא לומדים את הדברים כפי שהגיעו אלינו במסורת מסירת התורה.

כדי להבין את דברי האמוראים לעומקם, עלינו לנסות ולהבין מה היו הדברים שעמדו בפניהם, אלו מקורות נוספים מהווים תשתית לסוגיא זו, ומה באו האמוראים להוסיף או לחדש. אין לנו לעסוק בפרט מסוים בדברי התנאים, בלא לראות את התמונה הכוללת של דבריהם, כפי שעמדה לעיני האמוראים - והיא שעוררה את האמוראים לומר את דבריהם. לשם כך עלינו לדעת אלו מקורות עמדו בפני האמורא בנושא הסוגיא, וכך לנסות ולהבין את שיטתו בצורה מלאה.

בלימוד דברי תנאים יש משום לימוד של דברי התורה ממקורם. נאמר במשנה (פאה פ"ב מ"ה-ו):

...הזורע את שדהו שני מיני חטין, עשן גורן אחת - נותן פאה אחת. שתי גרנות - נותן שתי פאות.
מעשה שזרע רבי שמעון איש המצפה לפני רבן גמליאל, ועלו ללשכת הגזית ושאלו. אמר נחום הבלר: מקובל אני מרבי מיאשא, שקבל מאבא, שקבל מן הזוגות, שקבלו מן הנביאים,

הלכה למשה מסיני, בזרע את שדהו שני מיני חטין, אם עשאו
גורן אחת - נותן פאה אחת, שתי גרנות - נותן שתי פאות.

אומר על כך הירושלמי (פאה פ"ב ה"ד):

אמר ר' זעירא בשם ר' יוחנן: אם באת הלכה תחת ידיך ואין אתה
יודע מה טיבה, אל תפליגנה לדבר אחר, שהרי כמה הלכות נאמרו
למשה בסיני וכולהן משוקעות במשנה. אמר ר' אבין: ויאות היא,
שני מיני חטים, אילולי שבא נחום ופירש לנו, ידועין היינו!?

רבי יהודה הנשיא שיקע במשנה דברים שנאמרו למשה מסיני כפי שהם, ואין
לנו ידיעה היכן שיקע דברים אלה, ולכן כל משנה היא "ספק הלכה למשה
מסיני". בלימוד משנה אנו עוסקים, פעמים רבות, בדברי התורה כפי שנאמרו
למשה על ידי הקב"ה. אף משניות שאינן הלכה למשה מסיני, פעמים שהן נאמרו
בדורות קדומים ביותר, ועברו אלינו עם כתיבת המשנה.
מתוך העיסוק במקורות התנאיים, והבנת מקורות הנושא ויסודותיו, ניתן לשוב
אל פרטי הדיונים בסוגיות הגמרא ולהבינם בצורה מלאה.

ועוד. דברי התנאים הם "תורת ארץ ישראל" המקורית, שכן הם נאמרו ונכתבו
באווירה המחכים והטהור של ארץ ישראל, ועל כן יש חשיבות מרובה לעיסוק
בהם. ללומדי תורה בארץ ישראל, המנסים לסלול את דרכי הלימוד של תורת
ארץ ישראל, יש ערך וצורך גדול בלימוד דברי התנאים.

השיעורים הקשורים לכלל זה:

עמוד 252	קנין אשה	קידושין
עמוד 308	תולדותיהם של אבות נזיקין	בבא קמא
עמוד 464	קדושת בית הכנסת	בבא בתרא
עמוד 484	פריעת חוב בתוך הזמן	בבא בתרא